

บทที่ 2

แนวความคิดและกระบวนการศึกษาและวางแผน

2.1 แนวความคิดในการศึกษา

2.1.1 แนวความคิดเกี่ยวกับระบบการตั้งถิ่นฐาน

อำเภอเกาะพะงันมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากอำเภออื่น ๆ มาก กล่าวคือ เป็นเกาะที่ตั้งอยู่ห่างไกลจากแผ่นดินใหญ่ มีสภาพทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ มีประชากรไม่มากนัก มีลักษณะความเป็นอยู่ค่อนข้างอิสระ ซึ่งถ้าหากมองในเชิงระบบ เกาะพะงันถือว่าเป็นระบบกึ่งปิดกึ่งเปิด กล่าวคือความสัมพันธ์กับระบบภายนอกเพียงบางด้านเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านสภาพอากาศกล่าวได้ว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับภายนอกเลย อย่างไรก็ตาม ในภาวะที่สภาพเศรษฐกิจ และสังคมภายนอกกำลังเปลี่ยนแปลงไป เส้นทางความสัมพันธ์ด้านนี้ ซึ่งเป็นด้านเดียวที่จะเข้าไปมีส่วนสัมพันธ์กับเกาะพะงัน กำลังรุกคืบเข้าไปมีความสัมพันธ์ที่มากขึ้น และกำลังเข้าไปเปลี่ยนแปลงภายในระบบของเกาะอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

การศึกษาและวางแผนจึงจำเป็นต้องพิจารณาความสัมพันธ์ของระบบภายในเกาะ และระบบที่จะเข้ามามีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของเกาะ

ในการพิจารณานั้นที่ใดหนึ่งหนึ่ง ควรพิจารณาระบบของการตั้งถิ่นฐานมนุษย์ ซึ่งเป็นเรื่องของนิเวศวิทยาชุมชน (Human Ecology) ที่มีรากฐานพื้นฐาน 2 ประการที่เกี่ยวข้องกัน คือ หนึ่ง ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Integrity) ของระบบนิเวศวิทยาของสิ่งมีชีวิตที่มนุษย์อาศัยซึ่งขึ้นอยู่กับ และสองเกี่ยวข้องกับสุขภาพ อนามัย และการกินดีอยู่ดีของประชาชน¹ ดังนั้น การศึกษาการตั้งถิ่นฐานในปัจจุบันหรือการวางแผนสำหรับการตั้งถิ่นฐานในอนาคตของเกาะพะงัน จะต้องคำนึงถึงลักษณะพื้นฐาน 2 ประการดังกล่าวนี้

¹MAD, "An Intregative Ecological Approach to the Study of Human Settlements", UNESCO, p.19

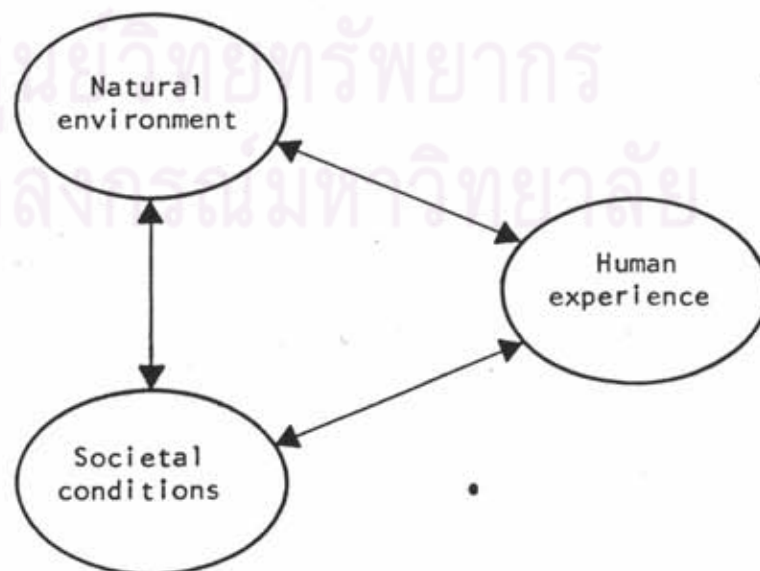
ระบบการตั้งถิ่นฐานจึงสามารถแยกเป็นระบบย่อยได้ 3 ระบบ ที่สัมพันธ์กัน (รูปที่ 2) ดังนี้ คือ

(1) ระบบสังคม (Societal Conditions) เช่น องค์การ โครงสร้างสังคม กิจกรรมการผลิต การขนส่ง การใช้เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ที่ถูกสร้างขึ้นโดยมนุษย์ เป็นต้น

(2) สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ (Natural Environment) ได้แก่ ชนบทที่มีมาแต่เดิมก่อนมนุษย์เข้ามาตั้งถิ่นฐาน นอกจากเรื่องของประชากร สิ่งแวดล้อมธรรมชาติซึ่งประกอบด้วยระบบนิเวศของสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ในระดับต่าง ๆ ซึ่งอาจได้รับผลกระทบจากกิจกรรมของมนุษย์ และการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ และไม่รวมถึงสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น

(3) พฤติกรรมมนุษย์ (Human Experience) ซึ่งประกอบด้วย วิถีชีวิตของประชากรจำนวนมากที่แต่ละคนต่างต้องการสิ่งแวดล้อมส่วนบุคคล และแสดงออกในเชิงชีววิทยาที่แน่นอนเฉพาะตน

การศึกษาและวางแผนจึงเป็นการจัดระบบ, ระบบย่อย และความสัมพันธ์ระหว่างกัน ให้เป็น ไปอย่างราบรื่น และมีประสิทธิภาพ การศึกษาจึงจะให้ความสนใจในคุณลักษณะที่มีผลต่อความกินดีอยู่ดีของมนุษย์ และความสามารถของการมีชีวิตอยู่ของระบบ

รูปที่ 2 ความสัมพันธ์ของระบบย่อยของระบบนิเวศวิทยาชุมชน

นิเวศวิทยา การศึกษานี้จึงเป็นการศึกษาแบบผสมผสาน (Integrative) หลายสาขาวิชา (Multidisciplinary) ที่เกี่ยวข้องกัน และเกี่ยวข้องต่อสิ่งแวดล้อมในระดับที่ใหญ่กว่าที่มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐานนั้น ๆ

2.1.2 ประเด็นในการศึกษา

จากความสัมพันธ์เชิงระบบเหล่านี้ ในการศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเกาะพะงัน อาจแบ่งประเด็นการศึกษาตามลักษณะสาขาวิชาได้เป็น

(1) การศึกษาด้านประชากร (Population) ประกอบด้วย ลักษณะและโครงสร้างประชากร แรงงานและอาชีพ การเคลื่อนไหวประชากร วัฒนธรรมและพฤติกรรมของประชากร

(2) การศึกษาด้านเศรษฐกิจ-สังคม ประกอบด้วย โครงสร้างทางการผลิตการกระจายและการบริโภค โครงสร้างทางสังคม องค์การทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนการกระจายการตั้งถิ่นฐาน

(3) การศึกษาโครงข่ายความสัมพันธ์ และการให้บริการด้านต่าง ๆ

(4) การศึกษาด้านกายภาพ ได้แก่ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ ทรัพยากร ดิน น้ำ พืชพรรณ สัตว์ ทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ โดยศึกษาถึงคุณสมบัติ ศักยภาพ ปัญหา ผลกระทบจากกิจกรรมของมนุษย์

(5) การศึกษาองค์กร กฎหมาย และการจัดการ ตลอดจนงบประมาณ และการลงทุนที่มีและจะต้องมีต่อความสัมพันธ์ของระบบต่าง ๆ ในพื้นที่

การศึกษาอาจแบ่งได้เป็น 2 ระดับคือ การศึกษาความสัมพันธ์ของระบบทั้งหมดในสภาพปัจจุบันและอนาคตภาพ และการศึกษารายละเอียดของการพัฒนาเฉพาะด้าน ความแตกต่างในชั้นวิธีการอยู่ที่ระดับความลึก ความละเอียดของข้อมูลที่ใช้ และข้อสรุปที่เป็นรูปธรรมมากน้อยแตกต่างกัน

2.1.3 ทฤษฎีในการศึกษา

การที่จะกำหนดกรอบการพัฒนาโดยรวม มีแนวทางและวิธีการวิเคราะห์ ในแต่ละประเด็นการศึกษา ที่ให้ผลต่อการกำหนดกรอบในระดับของความเชื่อมั่นที่แตกต่างกัน แต่หากนำสิ่งเหล่านี้มาประสานเชื่อมโยงกันแล้ว จะทำให้ได้ภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนั้น ทฤษฎีและแนวการวิเคราะห์ที่นำมาประยุกต์ใช้ จึงประกอบด้วย

(1) ทฤษฎีประชากร เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวกับจำนวนประชากร การเปลี่ยนแปลงประชากร องค์ประกอบและพฤติกรรมทางประชากร ภาวะเจริญพันธุ์ การเกิด การตาย การย้ายถิ่น ตลอดจนความสัมพันธ์ของประชากรกับความเจริญทางเศรษฐกิจ รวมทั้งทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ประชากร สิ่งเหล่านี้จะบ่งชี้ถึงสถานะของประชากรทั้งอดีต ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต เพื่อกำหนดนโยบายด้านประชากร

(2) ทฤษฎีความสามารถในการรับกำลังประชากร (Barring Capacity) ว่าด้วยการจัดสรรกำลังประชากรให้ได้สัดส่วนกับทรัพยากรธรรมชาติของ Isenberg (1965) หรือเรื่องของจำนวนประชากรที่พอเหมาะของ (Cannan) 1895 และ Wicksell (1924)

(3) ทฤษฎีฐานเศรษฐกิจ (Economic Base) ว่าด้วยสาขาการผลิตที่เป็นฐานทางเศรษฐกิจของพื้นที่ ทั้งนี้โดยวัดเอาจากสาขาการผลิตที่เป็นสินค้าส่งออก (Exportable commodities) ซึ่งจะเป็นสาขาที่ก่อให้เกิดรายได้และความจำเป็นเติบโตทางเศรษฐกิจ ทฤษฎีนี้มีวิธีการวิเคราะห์ได้หลายทาง เช่น Shift & Share Analysis ซึ่งใช้ข้อมูลรายได้ผลิตภัณฑ์ภายในประเทศ (Gross Domestic Product) เป็นฐานการพิจารณา Location Quotient : LQ. ของ Hilclobrand และ Mace ใช้จำนวนแรงงานในสาขาการผลิต ส่วน Tiebout ใช้ข้อมูลรายได้ของสาขาการผลิตเป็นตัวพิจารณา

(4) Threshold Approach ของ Kozlowski เป็นการศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ที่เหมาะสมทางกายภาพ ระหว่างสภาพแวดล้อม และกิจกรรมการพัฒนา ในอันที่จะบรรลุเป้าหมายในการอนุรักษ์ โดยคำนึงว่ากิจกรรมการพัฒนายังต้องเกิดขึ้น ในพื้นที่ในระดับหรือปริมาณ โดยมีคุณภาพของผลได้และในอัตราการพัฒนาและ/หรือในช่วงเวลาที่เหมาะสม โดยไม่เกิดผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อระบบสิ่งแวดล้อม

(5) ทฤษฎีเกี่ยวกับความจำเป็นพื้นฐาน (Basic Needs) เป็นเรื่องเกี่ยวกับประชากรและสังคม เพื่อสนอง Human Experience ในระดับที่เป็นไปได้ โดยไม่กระทบกระเทือนต่อสิทธิของบุคคลอื่น ความจำเป็นพื้นฐานมีทั้งที่ตอบสนองความต้องการทางกายและทางจิตใจ ซึ่งทราบกันดีในชื่อว่า "จปฐ."

(6) ทฤษฎีการพัฒนารวม ทั้งเรื่องด้วยสภาพเกือบทั้งหมดของเกาะพะงัน มีความเป็นชนบทอย่างสมบูรณ์ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรกรรม โดยพึ่งพาธรรมชาติอย่างมาก การใช้ทฤษฎีพัฒนารวมมาประยุกต์ใช้จึงเหมาะสม แนวทางที่ใช้ อาจเป็น Integrated Rural Development , Agricultural Development และ Basic Needs Approach เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การเลือกใช้และการพัฒนาทฤษฎีและแนวทางต่าง ๆ อาจนำมาใช้โดยตรง หรือโดยการประยุกต์ ทั้งนี้ได้คำนึงถึงสภาพข้อมูล ตลอดจนเป้าหมายในรายละเอียดแต่ละขั้นตอน

2.2 แนวความคิดในการวางแผน

2.2.1 กระบวนการวางแผนพัฒนา

(1) ความหมายของการวางแผน

มีผู้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับคำนี้ไว้มากมาย แต่อาจจะเลือกใช้ความหมายที่ง่าย ๆ ของ O-Donnell (1968) ที่ว่า "การวางแผนคือ การตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร อย่างไร เมื่อไหร่ และ ใครเป็นผู้กระทำ การวางแผนเป็นสะพานเชื่อมช่องว่างจากปัจจุบัน ไปสู่อนาคตตามที่ต้องการ และ ทำให้สิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้นตามต้องการ ถึงแม้ว่าเหตุการณ์ ในอนาคตเป็นสิ่งที่ยากต่อการคาดหมาย แต่ก็ดีกว่าปล่อยให้เกิดขึ้นตามยถากรรม"¹

¹ ไวรต์ เดชะนันท์, ดร., บททวนการพัฒนารวมไทย (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ดีแอนด์เอส, 2525),

องค์ประกอบของการวางแผนจึงประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ เป็นเรื่องเกี่ยวกับอนาคต เป็นเรื่องเกี่ยวกับความคิด และการตัดสินใจ และเป็นเรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติ ¹

การวางแผนจึงมีประโยชน์ที่จะทำให้เราสามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพประหยัด และมีโอกาสเลือกวิถีทางที่ดีที่สุด ช่วยให้การดำเนินงานเป็นระบบ มีการควบคุมตรวจสอบอย่างถูกต้อง ขจัดงานซ้ำซ้อน ลดการขัดแย้ง หลีกเลียงปัญหาการแย่งงานทำ ความล้มเหลวของผู้ปฏิบัติ และ ทำให้การบริหารการพัฒนามีประสิทธิภาพสูงขึ้น

(2) ลักษณะของแผนพัฒนา ²

โดยทั่วไป การวางแผนพัฒนาอาจแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การวางแผนจากเบื้องบนสู่เบื้องล่าง (Top-down Planning) หรือการวางแผนจากส่วนกลาง กำหนดให้ส่วนท้องถิ่น หรือระดับล่างปฏิบัติตามการวางแผนจากเบื้องล่างสู่เบื้องบน (Bottom-up Planning) ซึ่งเป็นกระบวนการที่สะท้อนความต้องการ และ ปัญหาของท้องถิ่นโดยสอดคล้องกับแผนของส่วนกลาง แต่การวางแผนที่จะสมบูรณ์ และเหมาะสม มีประสิทธิภาพควรเป็นแผนพัฒนาสมบูรณ์แบบ (Comprehensive Development Planning) หรือเป็นการวางแผนแบบผสมผสาน (Integrative Planning) ซึ่งคำนึงถึงการประสานแนวทางการพัฒนาจากเบื้องบนกับเบื้องล่าง การประสานการพัฒนา ระหว่างสาขาการพัฒนา และการประสานการพัฒนาระหว่างพื้นที่

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ กรมการปกครอง, คู่มือการวางแผนพัฒนาอำเภอ, หน้า 1.

² สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, "รายงานแผนการปฏิบัติ การจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี" กุมภาพันธ์ 2527.

แผนพัฒนาที่ดี นอกจากจะมีการประสานประสานด้านต่าง ๆ ในการวางแผนแล้ว จะต้องมีความเหมาะสม (Appropriated Plan) กับสภาพ ศักยภาพ ข้อจำกัด ปัญหา การเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ปัญหาและความต้องการของประชาชน และสอดคล้อง กับระบบและระเบียบการบริหารงานพัฒนาในปัจจุบัน นอกจากนี้ จะต้องเป็นแผนพัฒนาที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติ (Implementable Plan) ของทั้งภาครัฐบาล และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง การวางแผนจึงต้องทำงานร่วมกันระหว่างหลายสาขาวิชา (Multidisciplinary Team)

ดังนั้น การวางแผนพัฒนาจึงต้องคำนึงถึงความต้องการในการพัฒนาของรัฐบาล (Government Aspiration) ปัญหาและความจำเป็นของประชาชน (People Problems and Needs) และขีดความสามารถหรือข้อจำกัดในการพัฒนา (Development Capacity & Constraints)

(3) ส่วนประกอบของแผนพัฒนา¹

จาก Development Plans : A manual on form and content. Ministry of housing and local government, welsh office ได้กล่าวถึงส่วนประกอบของแผนพัฒนาเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ

(3.1) แผนโครงสร้าง (Structure Plan) ได้แก่ แผนโครงสร้างจังหวัด (Country Structure Plan) และแผนโครงสร้างชุมชนเมือง (Urban Structure Plan)

(3.2) แผนท้องถิ่น (Local Plan) ได้แก่ แผนอำเภอหรือตำบล (District Plan) แผนพื้นที่เฉพาะ (Action Area Plan) สำหรับพื้นที่ที่ได้เลือกขึ้นเป็นพิเศษ เพื่อการปรับปรุงพื้นที่ และแผนรายสาขา (Sectoral Plan) ที่กำหนดการพัฒนาเฉพาะสาขาลงไป

¹โรธิต ต้องวัฒนา, "การวางแผนโครงสร้างเพื่อการพัฒนาจังหวัดกาญจนบุรี," วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาผังเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527 หน้า 8.

(4) ขั้นตอนการวางแผน¹

การวางแผนเป็นกระบวนการและวิธีการที่มีระบบ สามารถตรวจสอบติดตามได้ทุกช่วงตอน การวางแผนจึงต้องเริ่มด้วยการวางขอบเขตการทำงานวางแผน (Planning Process and Methodology) ในกระบวนการวางแผนทุกขอบเขตสามารถอธิบายเป็นขอบเขตง่าย ๆ คือ รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและชี้ปัญหา วางแผนการแก้ปัญหา (กำหนดทางเลือก) เลือกทางเลือก และนำไปปฏิบัติ ขบวนการเหล่านี้จะต้องกระทำต่อเนื่องและกลับไปกลับมา (Iterative) จึงมักเรียกว่า ขบวนการต่อเนื่อง (Cyclic Order)² ดังแสดงในรูปที่ 3

ขบวนการวางแผนอาจกำหนดขั้นตอนไว้ 4 ขั้นตอน คือ บ่งชี้ปัญหา (Diagnosis) วางแผน (Plan Formulation) วางโครงการ (Action Programme Formulation) และวางแผนการปฏิบัติ (Implementation Planning)

ในขบวนการวางแผนพัฒนาจังหวัดและอำเภอชน มีขั้นตอนการวางแผน 7 ขั้นตอน³ ดังนี้ คือ

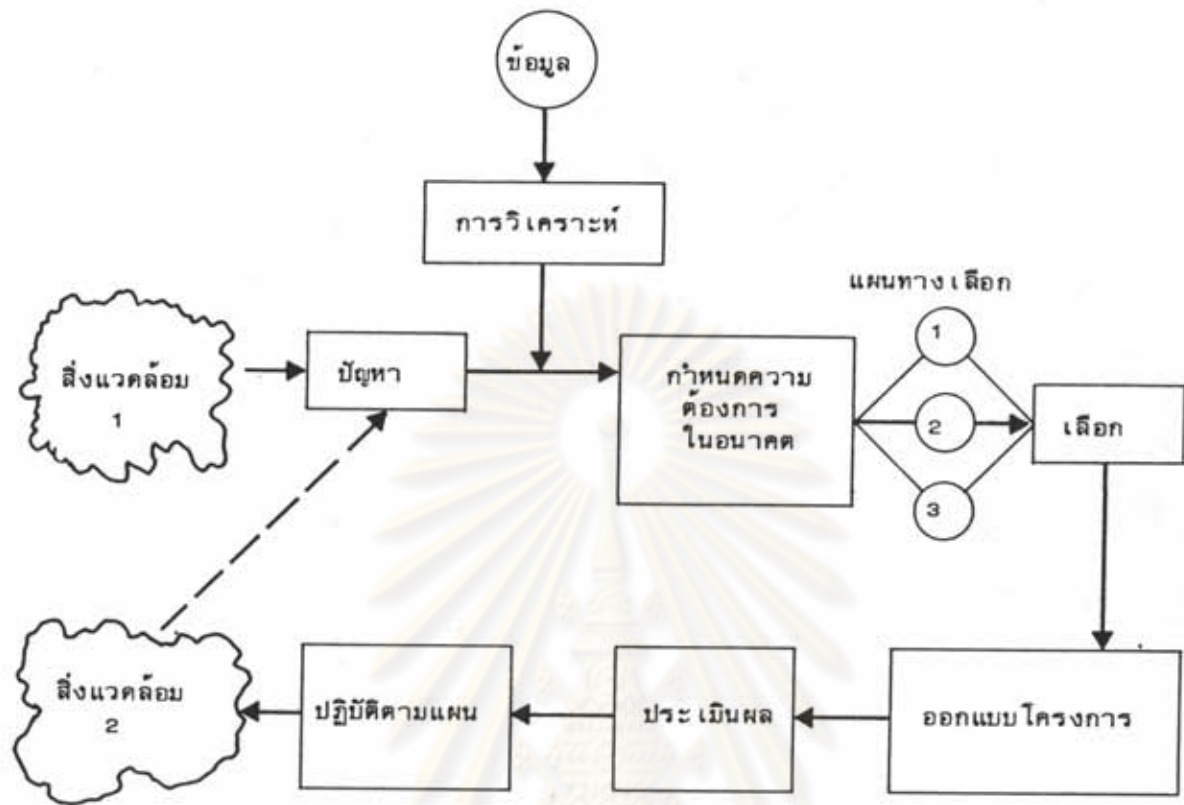
- ขั้นตอนที่ 1 การบ่งชี้ประเด็นปัญหาหลัก (Diagnosis)
- ขั้นตอนที่ 2 การสร้างกรอบการพัฒนา (Macro-framework building)
- ขั้นตอนที่ 3 การวางแผนรายสาขา/รายพื้นที่ (Sectoral planning)
- ขั้นตอนที่ 4 การประสานแผนรายสาขา/รายพื้นที่ (Intersectoral coordination)

¹MPCRD Project Team, "Methode of Planning for Comprehensive Regional Development : Consolidation of UNRCD Experiences" draft report, 1977.

²มานพ วงศ์กัต, รศ., "ความหมาย กระบวนการ ระดับและขั้นตอนการวางแผน, การวางแผนและผังภาพสำหรับพนักงานวางแผนระหว่างท้องถิ่น (กรุงเทพฯ : ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528, หน้า 13 .

³MPCRD, op cit.

รูปที่ 3 ขบวนการวางแผนเป็น Cyclic Order

ขั้นตอนที่ 5 การสรุปแผนพัฒนา (Plan finalization)

ขั้นตอนที่ 6 การกำหนดแผนงานและโครงการ (Action programme formulation)

ขั้นตอนที่ 7 การวางแผนการปฏิบัติ (Planning for implementation)

2.2.2 การวางแผนพัฒนาอำเภอ

การที่รัฐบาลได้เห็นความสำคัญของการพัฒนาจังหวัด โดยได้ตั้งคณะกรรมการพัฒนาจังหวัด (ภพจ.) ขึ้นในปี พ.ศ. 2520 เพื่อกำกับและดูแลการวางแผนพัฒนา

จังหวัดเป็นต้นมา โดยมีเจตนาที่จะให้เป็นกลไกการกระจายอำนาจ และประสานกิจกรรมของส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น และที่สำคัญ คือ การให้ท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนมากขึ้น การวางแผนพัฒนาจังหวัด ได้ผ่านขั้นตอนอุปสรรค และการปรับปรุงแก้ไขมาเป็นลำดับ ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 เพื่อให้การพัฒนาชนบทรัฐบาลจึงได้มีการปรับปรุงระบบการบริหารและองค์การระดับต่าง ๆ คือ ชุบและจัดตั้งองค์กรในการพัฒนาชนบทระดับชาติ คงเหลือคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (กชช.) ยกเว้นคณะกรรมการสร้างงานในชนบท (กสช.) ให้ กนจ. จัดตั้งอนุกรรมการพัฒนาชนบทระดับจังหวัด (อกช.) ดำเนินการพัฒนาชนบทระดับจังหวัด จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนา 2 อำเภอ (กพอ.) ให้สภาตำบลตั้งคณะกรรมการสนับสนุนการปฏิบัติงานพัฒนาชนบทระดับตำบล (คปต.) และให้คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กนม.) และ/หรือ คณะกรรมการกลางหมู่บ้าน (อพบ.) ทำหน้าที่วางแผนและพัฒนาชนบทในระดับที่รับผิดชอบตามลำดับ

แผนพัฒนาจังหวัดเท่าที่ผ่านมาเป็นแผนระยะสั้น (1 ปี) ซึ่งมักจะเป็นการรวบรวมแผนงานและโครงการจากระดับล่าง เพื่อพิจารณาจัดสรรงบประมาณเป็นหลัก แม้ว่าเคยได้มีการให้จังหวัดจัดทำแผนพัฒนาระยะปานกลาง (5 ปี) บ้างแล้วก็ตาม จังหวัดยังไม่สามารถบรรลุผลอย่างแท้จริง ยังคงมีลักษณะการจัดทำแบบคิดและรวบรวมโครงการเป็นสำคัญ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะในระดับจังหวัดนั้นยังขาดบุคลากรด้านการศึกษา วิเคราะห์ และวางแผน ตลอดจนภารกิจหลักของแต่ละหน่วยงานคือ การปฏิบัติให้บริการมากกว่าเป็นงานด้านวิชาการ ดังนั้น แผนระยะยาวที่เป็นการมองภาพอนาคตของบทบาท และความน่าจะเป็นของจังหวัด ตามศักยภาพที่มีอยู่ จึงยังไม่มี การดำเนินงานแต่อย่างใด

ส่วนในระดับอำเภอ นั้นเช่นเดียวกัน ยังเป็นการรวบรวมแผนงานและโครงการจากระดับตำบลเป็นสำคัญ ในระดับตำบลมักจะคิดโครงการตามความต้องการมากกว่าการวิเคราะห์ และมองภาพปัญหา ตลอดจนพิจารณาทางเลือกที่เหมาะสม ดังนั้น จะเห็นได้ว่า แผนพัฒนาในระดับต่าง ๆ ยังห่างไกลจากการเป็นแผนพัฒนาที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ

กระทรวงมหาดไทยในปัจจุบัน ได้พยายามทดลองจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด การศึกษาหาสาเหตุ และแนวทางการแก้ไข ตลอดจนการจัดอบรมเจ้าหน้าที่ทุกระดับ ให้รู้จักและสามารถจัดทำแผนพัฒนาระยะสั้น และแผนพัฒนาระยะปานกลาง (5 ปี) โดยมี

แนวความคิดที่ว่า จะให้มีการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด 5 ปี เป็นกรอบในการจัดทำแผนพัฒนาอำเภอ 5 ปี และเป็นกรอบของแผนพัฒนาตำบล 5 ปี ตามลำดับ¹ ซึ่งข้าราชการบางส่วนได้รับการฝึกอบรมไปบ้างแล้ว แต่ในภาคปฏิบัติยังไม่มีการดำเนินงานอย่างเต็มที่

จาก "คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาอำเภอ" ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย² ได้ให้ความหมายของแผนพัฒนาอำเภอไว้ดังนี้

(1) ลักษณะของแผนพัฒนาอำเภอ

(1.1) แผนพัฒนาอำเภอมีลักษณะการวางแผนจากเบื้องล่าง (Bottom-up Planning) คือมุ่งแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนและสนองความต้องการของประชาชนในตำบลหมู่บ้าน โดยยึดแผนพัฒนาตำบลเป็นข้อมูลพื้นฐาน ในขณะที่เดียวกันจะรับนโยบายของรัฐบาล และนโยบายของจังหวัด ไปดำเนินการให้บังเกิดผล จึงมีลักษณะเป็นการพบกันระหว่างการวางแผนจากเบื้องล่างและการวางแผนจากเบื้องบน (Top-down Planning)

(1.2) เป็นที่ร่วมงานพัฒนาทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนไว้ด้วยกัน ได้แก่ การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ความมั่นคง ความสงบเรียบร้อย เป็นต้น เป็นการแสดงให้เห็นภาพการพัฒนาอำเภอโดยส่วนรวม

(1.3) แผนพัฒนาอำเภอเน้นหนักโครงการปฏิบัติ (Project Oriented) ที่สามารถจัดทำได้ภายในกำลังความสามารถที่มีอยู่

(1.4) นอกจากจะใช้แผนพัฒนาตำบล เป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำแล้ว แผนพัฒนาอำเภอจะต้องประกอบด้วยโครงการส่วนที่เป็นของอำเภอเอง โครงการที่เป็นนโยบายจากหน่วยเหนือ รวมทั้งโครงการพิเศษต่าง ๆ ของรัฐบาล

(2) องค์การในการจัดทำแผนพัฒนาอำเภอ ประกอบด้วย คณะกรรมการพัฒนาอำเภอ (กพอ.) มีนายอำเภอเป็นประธาน คณะกรรมการพัฒนากิ่งอำเภอ (ถ้ามี)

¹กรมการปกครอง, กระทรวงมหาดไทย, คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด ไม่ระบุโรงพิมพ์และปีที่พิมพ์.

²กรมการปกครอง, กระทรวงมหาดไทย, คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาอำเภอ ไม่ระบุโรงพิมพ์และปีที่พิมพ์.

อนุกรรมการพัฒนาอำเภอ อาจมีหลายคณะตามสาขาการพัฒนา และสำนักงานอำเภอ โดยมีปลัดอำเภอ (อาวุโส) รับผิดชอบ

(3) ความสัมพันธ์กับแผนพัฒนาระดับภูมิภาคอื่น ๆ ความแตกต่างของแผนพัฒนาอำเภอกับแผนพัฒนาตำบล และแผนพัฒนาจังหวัด อยู่ที่รูปแบบและลักษณะ กล่าวคือ

แผนพัฒนาตำบล เป็นแผนที่สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาและความต้องการของประชาชนในตำบลและหมู่บ้าน โดยแสดงออกในรูปของโครงการ ทั้งที่เป็นโครงการที่ดำเนินการได้ตามขีดความสามารถของสภาตำบลและโครงการที่เกินขีดความสามารถ

แผนพัฒนาจังหวัด เป็นแผนที่มึลักษณะสมบูรณ์กว่าระดับอำเภอและตำบล มีการวิเคราะห์ปัญหาของจังหวัดโดยส่วนรวม กำหนดแนวทางในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัด โดยมุ่งแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของประชาชน นิยามากล้นกรองโครงการจากแผนพัฒนาอำเภอผสมผสานกับโครงการแก้ไขปัญหาล้วนรวมของจังหวัด มีความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตลอดจนนโยบายและแผนของกระทรวง ทบวงกรมต่าง ๆ

(5) ประเภทของแผนพัฒนาอำเภอมีทั้งแผนพัฒนา 5 ปี (สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ) และแผนพัฒนาประจำปี (สอดคล้องกับการจัดทำงบประมาณประจำปี) แผนพัฒนา 5 ปี จะเป็นกรอบของการพัฒนาอำเภอที่กำหนดไว้ล่วงหน้า การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโครงการต่าง ๆ จะกระทำในแผนพัฒนาประจำปี

2.3 กระบวนการศึกษาและวางแผน

การดำเนินโครงการได้แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

- (1) การทบทวนและรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ
- (2) การสำรวจและเก็บข้อมูลปฐมภูมิ
- (3) การวิเคราะห์ ประสานผลและกำหนดกรอบการพัฒนา
- (4) กำหนดและเสนอแนวทางการพัฒนา

รายละเอียดของแต่ละขั้นตอนมีดังนี้

2.3.1 ขั้นตอนที่ 1 การทบทวนและรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ

เป็นขั้นตอนแรกของการดำเนินงาน ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานทั่วไปจากหน่วยงานและเอกสารที่เกี่ยวข้องในระดับกว้าง เพื่อบ่งชี้สภาพของพื้นที่ ศักยภาพ และปัญหาที่ต้องการพัฒนา สำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการศึกษาและวางแผนภายหลังจากการวางแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของจังหวัด รวมทั้งผังพัฒนาชุมชนเกาะพะงัน และแผนหลักพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะสมุย/สุราษฎร์ธานี ดังนั้น การรวบรวมข้อมูลจึงได้ทั้งข้อมูลที่ผ่านมาบ้างแล้ว และจะได้มีการตรวจสอบข้อมูลที่ทันสมัย และกว้างขวางมากยิ่งขึ้นต่อไป

นอกจากเอกสารข้อมูลต่าง ๆ แล้ว ยังมีการตรวจสอบข้อมูลจากหน่วยงานและบุคคลากรที่เป็นแหล่งข้อมูล เช่น สำนักงานจังหวัด อำเภอเกาะพะงัน ส่วนราชการระดับอำเภอและจังหวัด ผู้นำชุมชน เป็นต้น

ผลของขั้นตอนนี้ คือ ข้อมูลพื้นฐานที่กระจัดกระจาย นำมารวมได้เป็นเบื้องต้น และเป็นการนิยามในการสำรวจข้อมูลขั้นปฐมภูมิต่อไป ทั้งนี้เพราะข้อมูลจากเอกสารและหน่วยงานต่าง ๆ มักมีความแตกต่างและคลาดเคลื่อน

2.3.2 ขั้นตอนที่ 2 การสำรวจข้อมูลขั้นปฐมภูมิ

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก โดยเฉพาะกับการศึกษาพื้นที่ระดับอำเภอ ซึ่งจากการรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 จะมีรายละเอียดของข้อมูลไม่มากนัก โดยเฉพาะกับอำเภอที่ห่างไกลและด้อยการพัฒนา ความแตกต่างและความคลาดเคลื่อนของข้อมูลเป็นเหตุผลหนึ่ง ซึ่งจำเป็นต้องตรวจสอบ โดยวิธีการสำรวจในภาคสนาม

การสำรวจภาคสนามได้ดำเนินการพร้อมกันในทุก ๆ ด้าน ได้แก่ การสำรวจสภาพทางกายภาพ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การสำรวจข้อมูลระดับครัวเรือน ด้วยแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ การสำรวจสถานบริการต่าง ๆ

ผลของขั้นตอนนี้ คือ การปรับแก้และคัดเลือกข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิที่สะท้อนภาพด้านต่าง ๆ ซึ่งได้นำมาวิเคราะห์ด้วยการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ช่วย

2.3.3 ขั้นตอนที่ 3 การประสานผลและกำหนดกรอบการพัฒนา

จากข้อมูลที่รวบรวมได้ นำมาวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละด้านด้วยวิธีการเฉพาะ แล้วทำการประสานผลเพื่อสรุปสภาพที่แท้จริงของเกาะพะงัน การประสานผลได้พิจารณาจากความสัมพันธ์ของกระบวนการตั้งถิ่นฐานเป็นสำคัญ

ผลของขั้นตอนนี้ คือ ภาพรวมเกาะพะงัน การคาดการณ์ แนวโน้มในอนาคต สภาพและโครงสร้างของปัญหาโดยรวม และปัญหาแต่ละด้าน ตลอดจนความสัมพันธ์ของปัญหาต่าง ๆ

นอกจากนี้ การประสานผลข้อมูลกับกรอบการพัฒนาในระดับจังหวัดและภาคจะสามารถกำหนดบทบาทและภาพการพัฒนาในอนาคตของเกาะพะงันได้ ดังนั้น กรอบการพัฒนาเกาะพะงันจึงกำหนดได้ในขั้นตอนนี้ ซึ่งประกอบด้วย วัตถุประสงค์ แนวนโยบาย เป้าหมาย และกลวิธีพัฒนาโดยรวม

2.3.4 ขั้นตอนที่ 4 กำหนดและเสนอแนะการพัฒนา

จากกรอบการพัฒนา ในการศึกษานี้จะเสนอแนะแนวทางและมาตรการการพัฒนาในแต่ละด้าน ซึ่งอาจกำหนดเป็นมาตรการและแผนงาน เพื่อเป็นกรอบในการจัดการโครงการ ในระยะสั้นและระยะยาว นอกจากนี้ แนวทางการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ ได้พิจารณาในส่วนนี้ด้วย

2.4 ข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

2.4.1 การรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ

การเก็บรวบรวมข้อมูลเกาะพะงัน ได้ดำเนินการในเบื้องต้นด้วยการรวบรวมข้อมูลที่มีอยู่ในหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งเป็นข้อมูลทุติยภูมิ ในระดับจังหวัดและอำเภอ ข้อมูลทุติยภูมิเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการศึกษาสภาพทั่วไปของเกาะพะงัน และเป็นข้อมูลสำหรับกำหนดกรอบการเก็บรวบรวมปฐมภูมิต่อไป

- (1) ข้อมูลด้านกายภาพและทรัพยากร ประกอบด้วยข้อมูลสภาพทางภูมิ-

ประเทศ ทวีปอาครธรรมชาติ เช่น ดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้ เมืองแร่ การใช้ประโยชน์ที่ดิน การถือครองที่ดิน การตั้งถิ่นฐาน และโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ

แหล่งข้อมูลที่ได้รวบรวม ได้แก่ กรมแผนที่ทหาร กรมพัฒนาที่ดิน ชลประทานจังหวัด ป่าไม้อำเภอ ป่าไม้เขต ทวีปอาครธรรมชาติจังหวัด ที่ดินอำเภอ สำนักผังเมือง สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ กรมเจ้าท่า โยธาธิการจังหวัด การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค การสื่อสารแห่งประเทศไทย องค์การบริหารส่วนจังหวัด และข้อมูลจากผู้ประกอบการและเอกสารต่าง ๆ

ข้อมูลกายภาพนี้ได้ใช้แผนที่มาตราส่วน 1:50,000 เป็นพื้นฐานประกอบข้อมูล แผนที่เฉพาะด้าน เช่น การสำรวจดิน อุทกธรณีวิทยา ระดับน้ำทะเล ฯลฯ ของหน่วยงานต่าง ๆ นอกจากนี้ ภาพถ่ายทางอากาศมาตราส่วนประมาณ 1:15,000 และภาพถ่ายทางไกลจากดาวเทียม เป็นข้อมูลที่สำคัญ โดยเฉพาะการใช้ที่ดิน

(2) ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ-สังคม ประกอบด้วย ข้อมูลด้านประชากร สภาพทางเศรษฐกิจของประชากร การผลิตและกระบวนการผลิต ความสัมพันธ์กับภายนอก

ข้อมูลและแหล่งข้อมูลหลัก ประกอบด้วย

- ข้อมูลด้านประชากร : อำเภอเกาะพะงัน กองการทะเบียน มท. พัฒนาการอำเภอ (แบบ กชช. 2 ค)
- ข้อมูลด้านสังคมและวัฒนธรรม : อำเภอเกาะพะงัน เอกสารต่าง ๆ
- ข้อมูลด้านเกษตรกรรม : ประกอบด้วยเกษตร ปศุสัตว์ ประมง ป่าไม้ วนาการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ และพัฒนาการอำเภอ / จังหวัด
- ข้อมูลด้านการค้า บริการ และการท่องเที่ยว : อำเภอเกาะพะงัน พาณิชยจังหวัด แรงงานจังหวัด
- ข้อมูลด้านการบริการทางสังคม : ศึกษาธิการอำเภอ สาธารณสุขอำเภอ โรงพยาบาลเกาะพะงัน สถานีตำรวจ-ภูธรเกาะพะงัน

(3) ข้อมูลด้านนโยบายการพัฒนา ประกอบด้วย ข้อมูลด้านนโยบาย

แนวทางการพัฒนา โครงการในระดับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้รวบรวมจากอำเภอเกาะ
พะงัน สำนักงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี หน่วยงานภาคเอกชน และเอกสารการพัฒนาค
ได้ และภาคใต้ตอนบน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นต้น

จากข้อมูลที่รวบรวมได้ มีความละเอียดในระดับอำเภอขึ้นไป มีข้อมูลบาง
ส่วนเท่านั้นที่เป็นข้อมูลระดับตำบลและหมู่บ้าน แต่ปรากฏว่า ข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ ยัง
มีความขัดแย้งและไม่สอดคล้องกันในหลายกรณี นอกจากนี้ ข้อมูลที่สำคัญด้านเศรษฐกิจ
และสังคมของประชากรระดับครัวเรือน มีน้อยมาก ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเก็บรวบรวม
ข้อมูลปฐมภูมิมากขึ้น เพื่อการตรวจสอบข้อมูลทุติยภูมิ และการรวบรวมทางสถิติของข้อมูล
ระดับครัวเรือนและประชากร

2.4.2 การเก็บข้อมูลขั้นปฐมภูมิ

ข้อมูลขั้นปฐมภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมในการศึกษาที่ถึงแหล่งข้อมูลใน
พื้นที่เกาะพะงัน โดยการเข้าสัมผัส สัมภาษณ์ และสอบถามอย่างละเอียด ทั้งนี้เพื่อตรวจ
สอบข้อมูลขั้นทุติยภูมิที่ได้รับจากแหล่งต่าง ๆ ตลอดจนการเก็บข้อมูลในส่วนที่ไม่สามารถ
รวบรวมได้จากแหล่งอื่น ๆ การสำรวจนั้นที่เพื่อให้รู้สภาพจริง เป็นหัวใจสำคัญของการ
ศึกษาในขั้นนี้

(1) ข้อมูลด้านภาษาถิ่น จากข้อมูลทุติยภูมิ ผู้ศึกษาได้นำไปตรวจสอบ
และเพิ่มเติมข้อมูล โดยการสำรวจจริงในภาคสนาม ข้อมูลที่ตรวจสอบ ได้แก่ ลักษณะภูมิ
ประเทศ การใช้ที่ดิน สภาพการตั้งถิ่นฐาน แหล่งท่องเที่ยว สภาพโครงสร้างพื้นฐาน
และบริการ แหล่งน้ำชลประทาน ฯลฯ

(2) ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ-สังคม ข้อมูลขั้นปฐมภูมินี้ ได้แก่ การพบปะ
พูดคุยกับประชากร ผู้นำหมู่บ้าน ผู้ประกอบการ การค้าและบริการ หาราชการท้องถิ่น
ซึ่งจะได้ข้อมูลทั่วไปในด้านทัศนคติ ความคิดเห็น ตลอดจนแนวทางการพัฒนา ข้อมูล
ระดับครัวเรือนที่ได้จากการสำรวจด้วยแบบสอบถาม (questionnaires)

การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ได้สุ่มตัวอย่างจำนวน 223 ครัว-
เรือน โดยกระจายไปในแต่ละหมู่บ้าน แบบสอบถามเป็นประชากรตัวอย่างร้อยละ 13.6
ของครัวเรือนทั้งหมด

2.4.3 กระบวนการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม

การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมแบบสอบถาม ประเด็นในการสอบถามประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบ (ส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าครัวเรือน) ข้อมูลของประชากรในครัวเรือน อาชีพ และการผลิต รายได้-รายจ่าย การถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินและทรัพย์สิน วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ การสมาคม และทัศนคติต่อปัญหาและการพัฒนาเกาะพะงัน แบบสอบถามที่ได้ในขั้นนี้เป็นร่างซึ่งจะต้องนำไปทดสอบ (pretest) ก่อน ประมาณ 21 ครัวเรือนในพื้นที่เกาะพะงัน ในการดำเนินงานได้ทดสอบแบบสอบถามเมื่อ 15-19 ธันวาคม 2529

ขั้นตอนที่ 2 การปรับปรุงแบบสอบถามและการกำหนดจำนวนตัวอย่าง จากการทดสอบแบบสอบถาม ได้นำมาวิเคราะห์เพื่อวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ

(1) เพื่อปรับปรุงให้แบบสอบถามมีเนื้อหาสาระที่เหมาะสม และง่ายต่อการทำความเข้าใจและตอบคำถามของครัวเรือนตัวอย่าง แบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วมีจำนวน 17 หน้า ดังแสดงในภาคผนวกที่ ก

(2) เพื่อนำมาพิจารณาจำนวนครัวเรือนตัวอย่างที่จะสามารถเป็นตัวแทนของประชากรเกาะพะงันได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 95 โดยใช้รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนของประชากรเป็นตัวชี้วัด

- การพิจารณาได้คำนวณโดยใช้สูตรของ Z-test คือ

$$Z = \frac{(\bar{X} - \mu) \sqrt{n}}{6_n}$$

$$\text{หรือ } n = \frac{Z^2 \cdot 6_n^2}{(\bar{X} - \mu)^2}$$

เมื่อ Z = ค่าคะแนนมาตรฐาน

μ = ค่าเฉลี่ยของข้อมูลประชากร
(Population ได้จากข้อมูลทุติยภูมิ)

$\bar{X}$ = ค่าเฉลี่ยของข้อมูลของครัวเรือนตัวอย่าง
(Samples)

n = จำนวนครัวเรือนตัวอย่าง

σ_n = ค่าความคลาดเคลื่อน

- จากข้อมูลพื้นฐานของกรมการพัฒนาชุมชน ประเมินว่าในปี 2528 ประชากรเกาะพะงันมีรายได้เฉลี่ย 20,400 บาท/คน/ปี ในขณะที่ 1 ครัวเรือนมีประชากรเฉลี่ย 5.18 คน¹ ดังนั้น รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนจึงมีค่าประมาณ 105,672 บาท/ครัวเรือน/ปี

จากแบบสอบถามที่สำรวจได้ ประชากรเกาะพะงัน มีรายได้เฉลี่ย 82,654.43 บาท/ครัวเรือน/ปี ความคลาดเคลื่อน 133,422.46 บาท/ครัวเรือน/ปี ซึ่งเมื่อทดสอบโดยใช้ t-test คือ $t = \frac{(\bar{X}-\mu)}{\frac{\sigma}{\sqrt{n-1}}}$

$$= \frac{82,654.43 - 105,672}{133,422.46} = \sqrt{21-1}$$

$$= -0.77$$

ค่าความคลาดเคลื่อน = 0.05

0.025 = -2.080

0.975 = +2.080

ซึ่งยอมรับได้ (accept)

- เมื่อนำรายได้ที่สำรวจได้มาคำนวณ (ตามสูตร Z-test) ในระดับความเชื่อมั่น 0.95, 0.975, 0.990 และ 0.995 พบว่า จำนวนครัวเรือนตัวอย่างควรเป็น 86.6, 122.9, 173.1 และ 212.3 ครัวเรือน ตามลำดับ ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนของครัวเรือนทั้งหมด เกาะพะงัน (ปี 2529 = 1,639 ครัวเรือน) ได้ร้อยละ 5.3, 7.5, 10.6 และ 12.9 ตามลำดับ

ดังนั้น แบบสอบถามตัวอย่างควรไม่น้อยกว่า 173 ชุด (ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99)

¹ กองวิจัยและประเมินผล กรมการพัฒนาชุมชน "สถิติข้อมูลพัฒนาชุมชน ปี 2528" เอกสารฝ่ายสำรวจและสถิติที่ 2/2529 .

ขั้นตอนที่ 3 การคัดเลือกและสุ่มตัวอย่าง การสุ่มตัวอย่างได้ใช้แบบแผนการสุ่มตัวอย่างแบบสุ่มธรรมดา (Simple random sample) เพื่อให้ครัวเรือนทุกหน่วยมีโอกาสเท่ากัน ที่ไม่ใช่วิธีการสุ่มตามกลุ่มอาชีพ เพราะประชากรมีกลุ่มอาชีพมากกว่า 1 อาชีพ การคัดเลือกได้ใช้ตาราง random numbers ช่วยในการคัดเลือกครัวเรือนตามบ้านเลขที่ในแต่ละหมู่บ้าน (ตัดออกจากทะเบียนราษฎร์ อำเภอเกาะพะงัน) หมู่บ้านละประมาณร้อยละ 11 ในเบื้องต้นจึงคัดเลือกบ้านเลขที่ได้ ดังรายละเอียดในท้ายภาคผนวก ข ซึ่งในทางปฏิบัติ บางครัวเรือนไม่สามารถเก็บตัวอย่างได้ด้วยเหตุผลต่าง ๆ เช่น ไม่มีคนอยู่บ้าน หากครัวเรือนไม่พบ การเดินทางลำบาก หรือไม่สามารถได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ ดังนั้น จึงมีการใช้ครัวเรือนข้างเคียงเป็นตัวแทน การสำรวจได้ดำเนินการในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-เมษายน 2530 ได้ตัวอย่างทั้งสิ้น 223 ตัวอย่าง หรือคิดเป็นร้อยละ 13.32 จำนวนแบบสอบถามที่กำหนด ที่ได้รับคืน และที่ได้สุ่มตรงตามครัวเรือนที่กำหนดซึ่งส่วนใหญ่ได้ตรงเกินกว่าร้อยละ 50 หรือเฉลี่ยร้อยละ 60.7 ดังแสดงไว้ในตารางที่ 1

อนึ่ง เนื่องจากความทึบกันดารของพื้นที่เกาะพะงัน ทำให้การกระจายของแบบสอบถามรายหมู่บ้าน ไม่เท่าเทียมกัน ทำให้ข้อมูลอาจคลาดเคลื่อน (error) ได้อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสภาพชุมชนส่วนใหญ่มีความคล้ายคลึงกัน (homogenous) จึงเชื่อว่า ความคลาดเคลื่อนนี้จะมีผลไม่มากนัก

ขั้นตอนที่ 4 การประมวลผลข้อมูล ได้ใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการประมวลผล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS* (Statistical Package for the Social Science) เพื่อประมวลผลทางสถิติด้านจำนวนร้อยละ ค่าสถิติพื้นฐาน การนิยามความสัมพันธระหว่างตัวแปร และการวิเคราะห์อื่น ๆ

ขั้นตอนที่ 5 การนำผลไปใช้ประโยชน์ ประโยชน์จากแบบสอบถามคือการศึกษาจำนวนและค่าสถิติต่าง ๆ ของครัวเรือนและประชากรเกาะพะงัน ซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนของประชากรและครัวเรือนทั้งหมด นำผลที่ได้ไปตรวจสอบกับข้อมูลทุติยภูมิอื่น ๆ เช่น ข้อมูลจากหน่วยงาน และ กชช.2 ค. ซึ่งจากการตรวจสอบพบว่า ได้ผลใกล้เคียงตามข้อมูลจากแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ดังแสดงในตารางที่ 2 จากนั้นจึงนำผลที่ได้ไปประเมินเป็นข้อมูลระดับหมู่บ้าน ตำบล พื้นที่ และเกาะพะงัน แล้วแต่กรณี เพื่อนำไปวิเคราะห์ต่อไป

รูปที่ 4 แสดงแนวทางการใช้ประโยชน์จากข้อมูลแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 ครัวเรือนตัวอย่างจากการเก็บแบบสอบถาม

ตำบล/หมู่บ้าน	จำนวนที่ ต้องการ	จำนวนที่ ได้คืน	ครัวเรือนที่ตรงตามกำหนด		ร้อยละ ครัวเรือน จริง
			จำนวน	ร้อยละ	
<u>ตำบลเกาะพะงัน</u>	118	150 (66.96)	91	60.7	14.03
หมู่ที่ 1	30	47 (20.98)	21	44.7	17.34
" 2	13	22 (9.82)	11	50.0	18.18
" 3	14	17 (7.59)	9	52.9	13.71
" 4	10	12 (5.36)	9	75.0	13.64
" 5	10	10 (4.46)	9	90.0	11.11
" 6	11	10 (4.46)	10	100.0	10.31
" 7	20	21 (9.38)	13	61.9	11.41
" 8	10	11 (4.91)	9	81.8	11.70
<u>ตำบลบ้านใต้</u>	68	74 (33.04)	45	60.8	12.07
หมู่ที่ 1	20	25 (11.16)	19	76.0	13.81
" 2	12	13 (5.80)	7	53.8	12.50
" 3	9	7 (3.13)	7	100.0	8.97
" 4	16	19 (8.48)	3	15.8	12.84
" 5	11	10 (4.47)	9	90.0	9.80
รวม	186	224 (100.0)	136	60.7	13.32
ร้อยละของ ครัวเรือนทั้งหมด	11.35	13.67	-	-	-

หมายเหตุ : ปี 2529 เกาะพะงันมี 1,639 ครัวเรือน 1,682 บ้าน

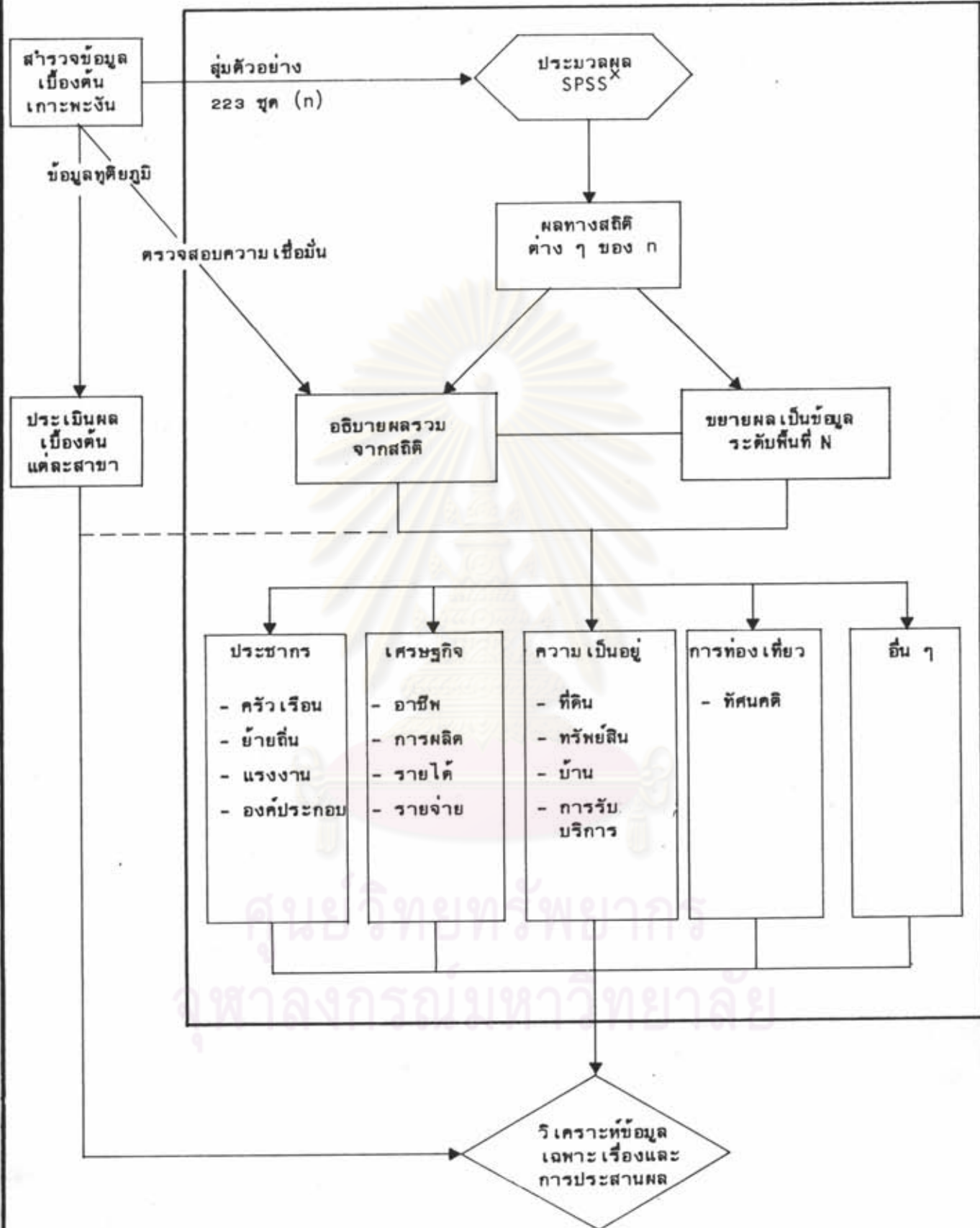

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบข้อมูลทุติยภูมิกับข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม (บางตัว)

ข้อมูล	ข้อมูลทุติยภูมิ	ข้อมูลจากแบบสอบถาม	หมายเหตุ
ประชากร¹			
ครัวเรือน	1,639	223	-
ประชากร	6,181	863	-
ประชากร/ครัวเรือน	3.77	3.87	0.10
ชาย:หญิง	1:1.037	1:1.050	0.013 ส่วน
การมีงานทำ² (ร้อยละ)			
ประชากรวัยเด็ก (<11 ปี)	13.65	14.7	1.05
คนมีงานทำในเชิงเศรษฐกิจ	54.34	58.57	4.23
อาชีพหลักของครัวเรือน³			
(ร้อยละ)			อาชีพหลักจากแบบ สอบถาม ยึดถือตาม ความรู้สึกว่าเป็น อาชีพหลักของ ประชากรตัวอย่าง ไม่ได้ยึดถือตามขนาด ของรายได้
ทำนา	0.46	1.3	
ทำสวน	64.33	67.6	
ประมง	20.31	9.9	
ค้าขาย	6.13	11.3	
รับจ้าง	1.46	3.8	
ราชการ	3.20	6.3	
ครัวเรือนเกษตร ⁴	1,423	1,417	
ครัวเรือนประมง ⁴	829	290	
รายได้เฉลี่ย			
บาท/ครัวเรือน/ปี ⁵	105,672	94,426.94	t = -0.683 accept ในระดับ ความเชื่อมั่น 99%

- ที่มา :
1. ข้อมูลประชากร ปี 2529 จากทะเบียนราษฎร
  2. ข้อมูลผังเมือง "รายงานวิจัยเพื่อการวางแผนและจัดทำผังเมืองรวมชุมชนเกาะพะงัน" ปี 2532
  3. ข้อมูลที่ดินอำเภอเกาะพะงัน ปี 2529
  4. ข้อมูลอำเภอเกาะพะงัน "รายงานประจำปี 2531"
  5. ข้อมูลพัฒนาชุมชน

การใช้ข้อมูลจากแบบสอบถาม

รูปที่ 4 แนวทางและวิธีการใช้ประโยชน์จากข้อมูลปฐมภูมิ
สำรวจครัวเรือนด้วยแบบสอบถาม

อนุชา เล็กสกุลติก

2.4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลเศรษฐกิจ-สังคม

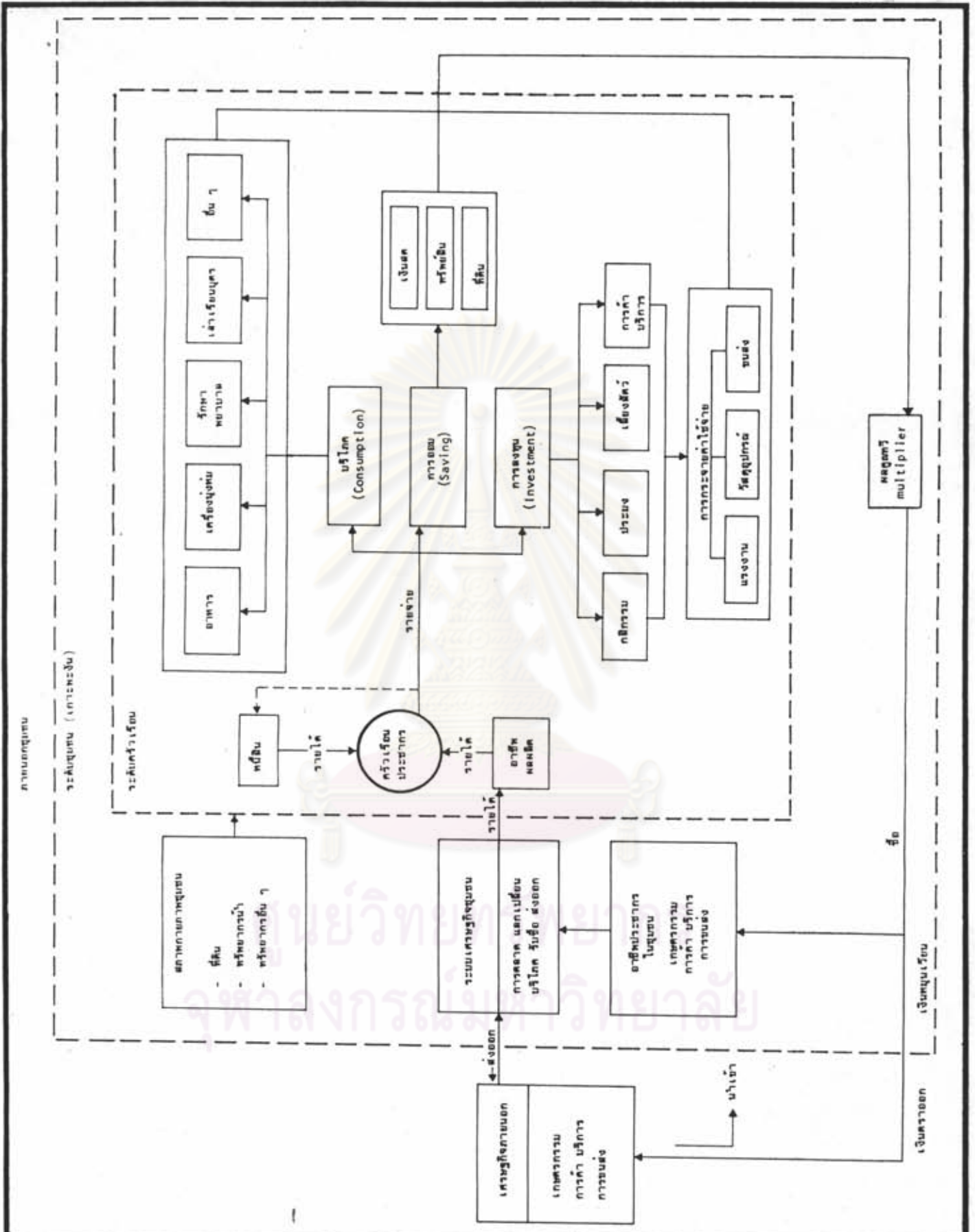
ข้อมูลที่ได้ทั้งที่เป็นข้อมูลทุติยภูมิและปฐมภูมิ ได้นำมาวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบและคัดเลือกข้อมูล que เชื่อว่าถูกต้องและเหมาะสมที่สุด โดยมีการตรวจสอบไป-กลับหลายทาง และจากข้อมูลในอดีต เพื่อนำผลที่ได้ไปพิจารณาสัมพันธ์กับข้อมูลด้านอื่น ๆ เช่น ด้านกายภาพทรัพยากร โครงสร้างพื้นฐาน และการพัฒนาต่าง ๆ

จากการวิเคราะห์ จะพบความเชื่อมโยงระหว่างรายละเอียดสาขาต่าง ๆ ดังแสดงในรูปที่ 5

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปที่ 5 สภาพทางเศรษฐกิจของครัวเรือนและความสัมพันธ์กับภายนอก

อนุชา เล็กสกุลตลก

การศึกษาและวางแผนพัฒนา อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาด้านการวางแผนภาคและเมือง

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย